

Jüri Parijõgi

Tsemendivabrik

Sisukord

Katkine kruus.....	7
Uued saapad.....	13
Vargus	19
Jõulud.....	25
Meie küla	33
Tööl	39
Pahandus	48
Isaga laadal.....	57
Tsemendivabrik.....	67
Poissmeeste kasarm	73
Kojamees.....	81
Vabrikutont	87
Streik.....	92
Viimnepäev	109
Sadamas	117
Vanaema surm	128

Katkine kruus

Ema ostis räbalakaupmehelt ilusa valge kruusi. Ütles, et see on ilus kruus, et sellest on hea kohvi juua või jälle – hea piima lauale tuua.

Kui ema välja läks, võtsime meie Joosepiga kruusi kapist välja ja hakkasime vaatama. See oli ikka ilus kruus küll, pilt peal: seal oli üksteist hane ja mees, suur vits käes. Hanedel olid pikad kaelad ja üks hani teiste taga oli pisike. Pildi kõrval oli veel vene või saksa või teab mis keeli salm.

Mina ütlesin:

„Nüüd mina küsin ema käest selle kruusi endale ja hakkan siit jooma.“

Joosep ütles:

„No vale! Ei ema seda sulle anna, sellest joob isa, või toob lauale siis, kui külainimesi on.“

Siis Joosep ütles veel:

„Ma näitan, kuidas kaupmehed proovivad, kas kruus on terve.“

Tema pani kruusi pihu peale ja lõi sõrmenukiga külge, aga kruus ei teinud mingit häält. Siis võtsin mina ise ja proovisin. Esiti ei teinud ka häält, aga kui ma kõvemini lõin, siis tegi küll häält, et on terve. Aga kui ma veel kõvemini tahtsin lüüa, kukkus kruus maha ja läks katki.

Mina kohkusin koledasti ja ütlesin:

„Jumal küll!“

Joosep ütles:

„Aga sa nüüd ema käest saad!“

Ja siis hakkas Joosep nutma. Mina korjasin tükid ära, viisin sahvrisse kapi taha nurka ja ütlesin Joosepile:

„Ära sa emale kaeba!“

Siis mõtlesin, et mis nüüd saab, et kuidas ma emale ütlen, et peksta ei saaks. Või viskaksin tükid ära ja valetaksin emale, et ei teagi, kus kruus? Aga kui Joosepiga pahaseks saame, siis tema ikka ütleb ära. Ja valetada ei tohigi! Oh Jumal, Jumal küll!

Nüüd mina mõtlesin ühtelugu kruusi peale, ei tahtnud süüa ega kedagi. Ema ütles, et: „Mis sul on, et süüa ei taha, kas oled haige?“ et: „Ma toon võileiba.“ Aga mina ei tahtnud midagi.

Ja kui vanaema peale sööki õhtupalvet luges, siis mina ka palusin tasakesi, et: „Armas Jumal, kuidas sellega saaks nii... et ma ema käest peksta ei saaks.“

Kui juba asemel olime ja tuli oli kustunud, ütles Joosep:

„Kas nüüd hakkame selga sügama?“

Meie sügasime ikka iga õhtu teineteise selga; hea on. Aga täna mina ei tahtnud. Ütlesin vaid:

„Oh Jumal küll, kuidas selle kruusiga ikka saab!“

Joosep arvas:

„Oleks kohe niisuke hall vanamees, paluks seda, see nõiuks terveks.“

Mina ütlesin:

„Jaah, ei ole jälle. Ega tea, kas hall vanameeski saaks. Mina palusin Jumalatki. Aga Jumal teeks küll terveks, kui tahaks.“

Siis mina palusin veel tasakesi ja ütlesin Joosepile, et homme lähen isaga kirikusse ja palun veel. Siis ehk teeb terveks. Süda valutab ikka kaua veel, siis jäin magama.

Hommikul palusin isa, ja isa võttiski minu kirikusse kaasa. Joosep tuli kopli kasest saadik sõitma ja kui saanist maha läks, ütles:

„No saab siis näha!“

Kirikus ma kohe ei palunud. Esiti ikka vaatasin, kuidas kirikhärra altariaias luges ja laulis. Siis, kui kirikhärra kantslisse tuli, palusin tasakesi:

„Armas taevane isa Jumal, mina palun, et kui mina koju tulen, et sina teeksid selle katkise kruusi terveks. Siis mina oleksin ühtepuhku hea laps. No tee nüüd, no mis see sul oleks! Siis ma ei räägiks millalgi emale vastu ja õpiksin pähe kõik meieristi õpetuse ja ka selle pika, kus ikka pühast vaimust... ja hagu murraksin pliidi alla

ja seale raiuksin iga õhtu kartuleid. See katkine kruus on sahvris kapi taga nurgas, seal, kust Joosepi papist hobuse üles leidsime. Mina palun, tee nüüd, siis mina ei saaks ema käest peksta. Nüüd ja igavesti. Aamen.“

Siis mina enam ei palunud, mõtlesin aga palvet ja olin veel tükk aega põlvili.

Siis tõusin üles.

Kohe minu lähedal palus ka üks naine ja nuttis ise. Mina mõtlesin, et ei tea, kas ka tema tegi midagi katki või on laps haige. Kui meie Joosep haige oli, siis ka ema nuttis ja palus.

Mina küsisin tasakesi isa käest:

„Ei tea, miks see naine palub, kas on laps haige või tegi midagi katki?“

Isa ütles:

„Mis? Kes? Ei tea. Ära räägi nüüd, palu sina ka!“

Mina ütlesin õige tasakesi isale kõrva sisse:

„Ma juba palusingi.“

Aga mispärast ma palusin, seda ei öelnud.

Isa ütles:

„No hea küll! Ole nüüd tasa, kirikus ei tohi rääkida. Kuula siis, mis kirikhärra räägib.“

Mina hakkasin kuulama, aga kirikhärra ei rääkinud midagi Jeesusest; rääkis hoopis muud. Siis küsis: „Kuidas on sellega lugu?“ Kaks korda küsis kõvasti ikka: „Kuidas on sellega lugu? Kuidas on sellega lugu?“ Siis rääkis jälle muud.

Aga see naine nuttis ikka edasi. Nüüd sain mina aru küll, et tema sellepärast ei nutnud, et midagi katki tegi: tema ise ongi ema; keda ta kardab. Temal oli kohe suur kokkukeeratud silmarätik kaasas, sellega ikka pühkis silmi ja suud ja tihkus vahetpidamatult.

Mina hakkasin vaatama, kas ka isa palub, aga ei saanud aru. Jutlus oli ikka pikk, pikk. – Kiriku lagi on kõrge ja kividest ja sedasi... kumer. Mina mõtlesin, et kui meie toal oleks ka niisuke lagi, siis ei saaks ema midagi lae vahele panna. Ja ka vitsa ei saaks panna. Toogu siis iga kord õuest. – Kirikhärra ei ole ühes kohas paigal, kui jutlust peab, käib ikka vahel altariaias ja vahel kantslis ja vahel seina ääres istumas. Aga kui vanaema palveraamatust õhtupalvet loeb, siis on ühtelugu ühes kohas paigal. Nüüd mina teen ka nii, kui vanaema palvet loeb: esiti olen pliidi ees – see on altariaed; siis lähen ema sängi – see on kantseel.

Kui jutlus lõppes, siis mina otsisin isale lauluraamatust numbri järgi laulu üles – sada kaksteist oli, – ja pärast tulime välja.

Isa otsis kirikulagedalt rahva hulgast Kalmu tädi üles, rääkis juttu ja küsis, kas nende mehed metsas käivad. Tädi küsis jälle, kas meie lehm lüpsab veel, ja saatis meie rahvale palju tervisi.

Ja siis hakkasime tulema. Tee peal mina mõtlesin kogu aja: ei tea, kas on nüüd terve või ei ole? Kas on ka nii terve, et ei tunnegi, või on katkiminekukohad

tunda? Küll see Jumal on ikka vägev, temal on ükspuha mis, kõik teeb terveks. Tema saaks Joosepi papist hobusegi terveks ja otsiks minu noagi üles. Teinekord palungi sellepärast.

Kopli kase juures oli Joosep vastas ja ütles:

„Ei kedagi. Lõuna ajal veel ei olnud terve.“

Minul hakkas süda jälle valutama. Mina ütlesin:

„No! Sa valetad. Mis sa läksid enneaegu vahtima!“

Kodus läksime kohe sahvrisse vaatama. Mina tõmbasin tasakesi kaltsu eest ära – Jumal küll, ikka oli katki!